

· ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1981

BRNO 1983

ZACHRAŇOVACÍ VÝZKUM V HLINÍKU U PAVLOVA

/okr. Břeclav/

Bohuslav Klíma, AÚ ČSAV Brno

/Obr.11/

V roce 1981 dokončil n.p. Ingstav těžbu spraší v hliníku u Pavlova, kde v průběhu minulých let zachraňovali pracovníci ústavu v povrchových vrstvách především sídlištní objekty lidu s moravskou malovanou keramikou a v nižších úrovních pak roztroušené mamutí kosti spolu s přímými doklady mladopaleolitického /pavlovien/ osídlení. Zvláštní pozornost si vyžádaly odkryté profily sprašových stěn. O jejich studium projevíli zájem také kvarterní geologové /T. Czudek, V. Havlíček, P. Haessaerts/. Nejpriznivější možnosti pozorování nabízel hlavní /jižní/ stěna rozsáhlého odkryvu, v jejíž spodní části při basi nejmladší spraše probíhal soliflukci a erosi rozrušený nálezový horizont. Prozrazoval bezpečně přítomnost paleolitické stanice, postižené destrukcemi v původní poloze výše ve svahu.

V hrubě bagrem sejmuté stěně byly pečlivě očistěny a barevnou kresbou podrobně pro dokumentaci zachyceny tři profily. Prvý z nich v třetině délky od západní stěny se nabízel v místech nejčastějších výskytů mamutích kostí. Nejsvrchnější partie spraše nevykazovaly žádné výrazné změny. Teprve v úrovni 400 cm pod povrchem probíhaly značně protáhlé čočky křížově zvrstvených pískovcových zvětralín. Byly tedy zřejmě sneseny nárazovými přívaly vod. V jejich podloží ležely již oglejené spraše se zřetelnými projevy uvrstvení i druhotného pohybu. V hloubce 540 cm se rýsovalo i na jiných místech zřetelné souvrství o mocnosti 60-70 cm téhož charakteru, poznamenané navíc tvorbou slabě vyvinuté hnědozemní půdy, čočkami i souvislými polohami třetihorních zvětralín, popelovitými smouhami i s drobnými uhlíčky po dřevu, mamutími kostmi a ojedinělými silexy. Podložní zona spraší se vyznačovala jasnějším tónem zbarvením do žluta až oranžova. To nebylo způsobeno jen přítomností jemné frakce vátých písků nápadně žluté barvy, vyznačujících se jílovitějšími polohami šedavých tónů pravidelné rytmické uvrstvení. Ona jasná barva je příznačná právě pro tuto polohu spraší v širokém regionu. Teprve v úrovni 800 cm pod povrchem se do tohoto souvrství vklínily jazyky výrazněji vyvinuté půdy hnědozemního typu, jež nápadně zbarvení je přirovnáváno obvykle k odstínům suchého tabákového listu. I v této půdě, stejně jako v jejím nadloží, se vyskytovaly ojediněle uhlíky po dřevu a vedle nich i limonitické broučky Mg a Fe. Stupeň oglejení v těchto polohách dosahoval větší intenzity a ještě zřetelněji se projevoval směrem do podloží.

Druhý profil blíže západní stěny skrývky se odlišoval od prvního jen v podrobnostech. V úrovni 400 cm pod povrchem probíhala na navětralé stěně dobře patrná souvislá zona šedavě bílých povlaků CaCO_3 . Pískovcová drt se čočkovitými formacemi vklínovala až do svrchní slabě vyvinuté půdy. Svými rozptýlenými součástkami poznamenala nejen její sedimentační, ale i petrografický obraz. Pásmo mezi oběma půdami dosahovalo mocnosti téměř 300 cm a vyznačovalo se zvláště v jeho spodní části velmi jemným rytmickým zvrstvením. Spodní půda zde byla od nadložního souvrství oddělena ostrou hranicí, prozrazující druhotný pohyb a určitý časový hiát. Těsně pod spodní půdou se projevovala v hnědavěji zbarvené spraši se znaky částečného odvápnění naprosto nápadná lístkovitá odlučnost. Tento jev přísluší jednoznačně zeminám glaciální struktury, vzniklé působením ledu.

Třetí profil byl očistěn jako detail blíže západní stěny v souvrství mezi oběma půdami. Probíhal ve směru po spádnicí a tedy kolmo na oba předchozí. Umožnil sledovat velmi působivou rytmickou vrstevnatost, vzniklou zřejmě eolickou sedimentací do zvlhčeného prostředí. Drobné mrazové voštiny spolu se znaky soliflukce dokládaly podmínky periglaciálního klimatu.

Hlavní přínos pozorování spočívá v zachycení neobvykle mocného souvrství, které zachycuje značně úplný sedimentační a půdotvorný vývoj PK I. Při hladině je uzavřeno slabě vyvinutou půdou /Tursac-25.000 B. P./, při basi zase půdou odpovídající celkovým charakterem povaze půdy Stillfried B /29.000 B. P./. Tento vývoj byl pozorován a dokumentován již dříve archeologickými výzkumy paleolitických stanic pod Pavlovskými kopci, ovšem v poměrně menší mocnosti. Nejblíže leží obě půdy bezprostředně nad sebou jen jako slabé polohy ve východní stěně hliníku u Dolních Věstonic, kde jsou také dobře datovány radiokarbonovou metodou.

V místech, kde těžební dno protínalo nálezovou vrstvu v horní půdě, byl proveden i větší odkryv. Na pečlivě očistěné ploše se daly dobře sledovat pevné příměsy zvětralých pískovců, rozptýlené uhlíčky, stopy kostního popela a červeného barviva. Podařilo se získat a po deštivých letních přívalech znovu vydvihnout další drobné i velmi jemné odštěpky silexů, několik kamenných nástrojů a zlomky kostí. Ke kamenné industrii se připojil i přelomený hrot se inverzní retuší, která přechází v plochu. Lze ho označit za zcela charakteristický prvek pro stanici Pavlova I. Nechyběly ani dvě lastury třetihorních měkkých ůšů, které byly upraveny jako přikrasky.

Nenáročný výzkum v hliníku u Pavlova přinesl významné poznatky. Na jeho základě se dá rekonstruovat skreslit důležité profilové defilé, osvětlující nejen postupné změny a vliv potůčku, protékajícího ve směru od Klentnice, na spraše ve východní části skrývky, ale především složitý sedimentační, stratigrafický a půdotvorný vývoj celého souvrství PK I. Na jeho základě bude možno spolehlivěji a podrobněji sledovat posloupnost mladopaleolitického osídlení v širší oblasti.

Rettungsgrabung in der Lehmgrube bei Pavlov /Bez. Břeclav/. Noch bevor der VEB Ingstav den ausgehobenen Raum bei Pavlov verdeckte, wurde im Rahmen der Bergungsarbeiten des Institutes die Grabung der abgedeckten Lösswände beendet, an der auch Quartär-Geologen teilnahmen. In der Südwand hat man drei Teilprofile gesäubert, die wichtige Erkenntnisse über die allmähliche Entwicklung des PKI gewährten. Unter einer mächtigen Lage des jüngsten Lösses mit Einlagen von tertiären Sandsteinverwitterungen stellte ihn eine bis 300 cm mächtige Schichtenfolge am Spiegel durch einen schwach entwickelten Boden /Tursac/ begrenzt, mit Belegen einer Pavloviens Besiedlung in sekundärer Lage und an der Basis durch einen markanten tabakfarbenen Boden /Stillfried B/ vor. Diese wird von dem Liegen - den mit einer markanten glazialen Struktur an der Oberfläche durch einen auffallenden Hiatus abgeteilt. Die von beiden Böden umschlossene Zone weist eine rhythmische Schichtenfolge gelblich ockerfarbenen Feinsande und von graulich verfärbten Mergelböden auf, die von periglazialen Erscheinungen begleitet ist. Diese Entwicklung wurde bereits früher durch archäologische Grabungen in einer wesentlich geringeren Mächtigkeit dokumentiert, nun wird sie jedoch eine genauere Einreihung der einzelnen paläolithischen Stationen in der Umgebung in ein stratigraphisches Schema und dadurch auch eine verlässlichere Verfolgung der Sukzession der jungpaläolithischen Besiedlung in einem breiteren Raume ermöglichen.

An den Stellen, wo der Förderungsboden die Fundschicht durchschnitten wurde, wurde auch eine Flächenabdeckung durchgeführt. Gut waren in ihr verstreute Holzkohlestückchen, Knochenasche, roter Farbstoff und teilweise auch Teile zerfallener Mammutknochen gemeinsam mit dem Vorkommen von Steinindustrie ersicht - lich. Diese begleitete auch ein Pfeilspitzenbruchstück, das für die Station Pavlov I kennzeichnend ist und zwei Muscheln, die als Anhänger benützt worden waren.

ZACHRAŇOVACÍ AKCE V PŘEROVĚ-PŘEDMOSTÍ

/okr. Přerov/

Bohuslav Klíma, AÚ ČSAV Brno

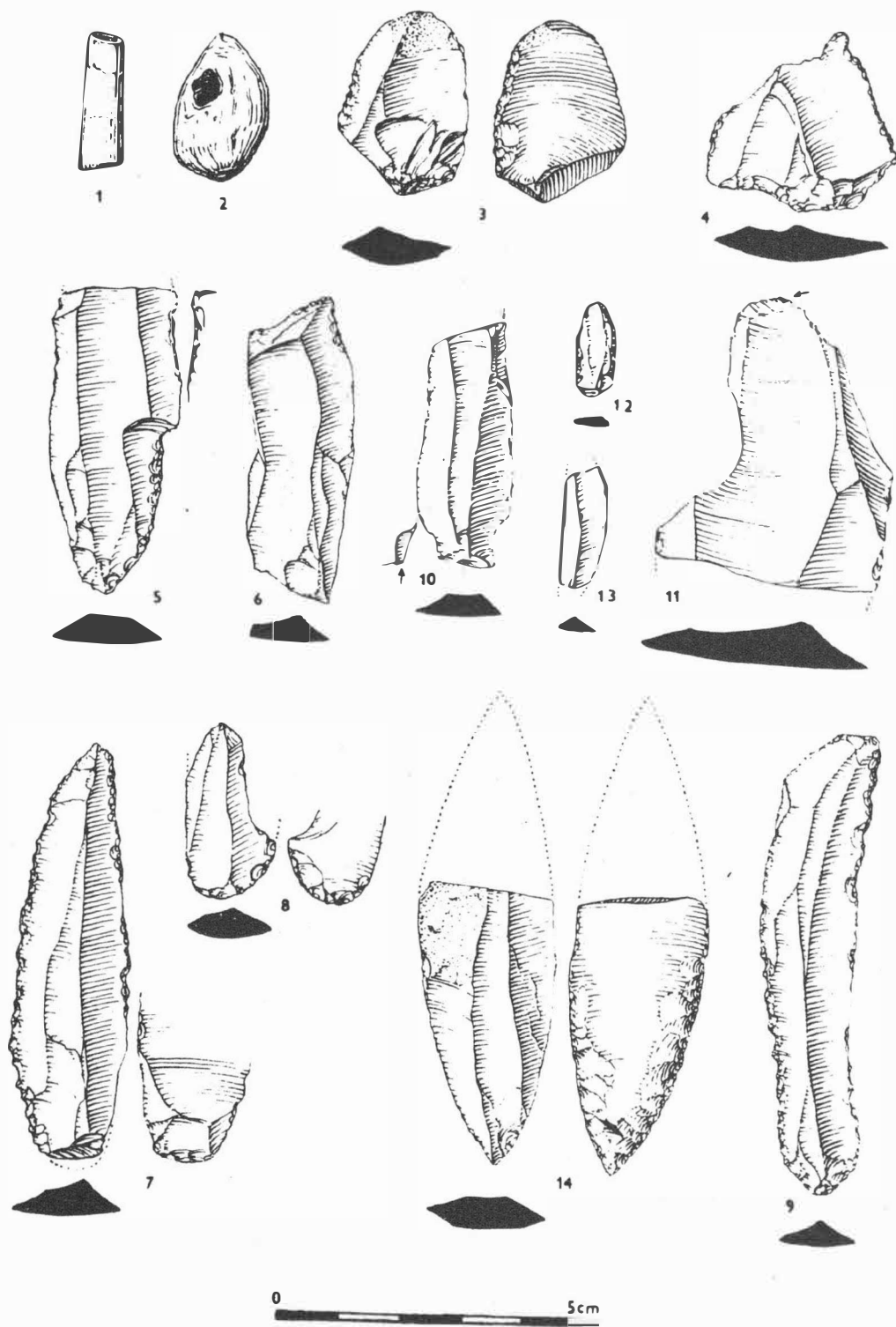
/Obr. 12, 13/

Významné archeologické naleziště v Přerově-Předmostí je v současné době bezprostředně ohroženo asanačními pracemi, připravujícími rozsáhlou bytovou výstavbu, a vyžaduje trvalý ochranný dohled. Při jedné z návštěv zjistili pracovníci ústavu násilné otevření přístřešku se skládkou mamutích kostí a narušení nálezo - vé situace uchovávaných památek i zásahy do očištěných profilů ve sprašových stěnách. Při nové úpravě celého prostředí byly přehlédnuty všechny kosti i zbytky kulturní vrstvy a přitom získány další kamenné nástroje, větší hruška barviva, špičák lišky s otvorem pro zavěšení, několik zlomků opracovaných kostí i vlastní kostěné nástroje. Mezi nimi zasluhuje zvláštní zmínky jemné šídlo a části lžícovitých předmětů. Všechny tyto nálezy, zvláště pak ony kostěné, doplňují velmi výrazně předchozí soubor předmětů^{1/}. Při této příležitosti byly znovu studovány v pečlivě očištěném a latexovým pojidlem fixovaném profilu složité úložné podmínky půdního komplexu PK I a v jejich nadloží též nápadné periglaciální jevy, zvláště mrazové klíny. Zkou - šenosti ukazují, že použitou metodu pro zachování sprašových profilů v otevřeném terénu bude možno na - příště využít v širším měřítku.

Literatura:

B. Klíma, Archeologický výzkum paleolitické stanice v Předmostí u Přerova v r. 1971, Pam. arch. LXIV 1973, 1-23.

Rettungsaktionen in Přerov-Předmostí /Bez. Přerov/. Die konservierte Mammutknochenanhäufung samt dem fixierten Profil unter der Überdachung bei der Ostwand der Friedhofsanhöhe in Přerov-Předmostí, wurde im Sommer 1981 nach einer gewalttätigen Öffnung der Denkmalstätte stark gestört. Bei der neu vorgenommenen Herrichtung hat man weitere Funde gewonnen, unter denen besonders Knochen - geräte Aufmerksamkeit verdienen.

Obr. 11

Pavlov /okr. Břeclav/, Hliník n.p. Ingstav. Nález z paleolitické kulturní vrstvy. 1-2 závěsky; 3-4 úštěpy; 5-9 retušované čepele; 10-11 rydla; 12-13 drobné čepele; 14 hrot typu Pavlov. - Lehmgrube des VEB Ingstav. Funde aus der paläolithischen Kulturschicht. 1-2 Anhänger; 3-4 Absplisse; 5-9 retuschierte Klingen; 10-11 Stacheln; 12-13 kleine Klingen; 14 Spitze des Typs Pavlov.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1981

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Pouлік
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhovský
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: A. Malinková
Na titulní straně: nádoba z pohřebiště kultury popelnicových polí v Bolelouci
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEL - 73332
Vydáno jako rukopis: 450 kusů - neprodcjně